

Ärendenummer / Referens
Ju2023/01830

Vår referens
Emilia Wikström Melin

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

E-post
emilia.wikstrom-melin@seko.se

Telefon
072-553 17 41

Sekos yttrande gällande remiss ”En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga”.

Seko har beretts möjlighet att yttra sig över SOU 2023:44 ” En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga”. Nedan följer Sekos synpunkter på de förslag som presenteras. Sekos synpunkter utgår från ett arbetstagarperspektiv men inkluderar även ett bredare resonemang utifrån ett samhällsperspektiv.

Seko organiserar medarbetare inom så väl Kriminalvården som Statens institutionsstyrelse. Vi är det största fackförbundet för både kriminalvårdare och för behandlingspersonal.

Sekos synpunkter

Inledningsvis vill Seko framföra att vi delar de utgångspunkter som utredningen, i inledningen av kapitel 9, pekar ut som styrande för deras övervägande kring utformningen av frihetsberövande åtgärder för unga. Seko menar att oavsett om Statens institutionsstyrelse eller Kriminalvården är huvudman för att verkställa frihetsberövande påföljder för unga så måste vissa grundläggande principer gälla. Till exempel måste det finnas en rimlig balans mellan behovet av säkerhet å ena sidan och möjligheten att vårda den unga å andra sidan.

Ungdomsbrottsligheten har förändrat under de senaste åren. Sekos medlemmar inom SiS ser fler intagna ungdomar som innehar ett stort våldkapital och kopplingar till gängkriminalitet. Vi ser också att SiS idag inte har rätt förutsättningar att hantera och vårda denna grupp på ett säkert sätt, både för individ och för samhälle. Utifrån detta menar Seko att det behövs en förändring och vi ställer oss därför försiktigt positiva till förslaget som utredningen presenterar om att införa särskilda fängelser för ungdomar.

Vårt ställningstagande bygger dock på att ett antal förutsättningar finns på plats inom Kriminalvården. Många av de förutsättningar som Seko anser är nödvändiga delar vi med utredningen. Det gäller till exempel att Kriminalvården får både tid och resurser för att kunna ta emot barn och ungdomar. Ett gediget arbete måste göras. Bara att i sig införa ungdomsavdelningar inom Kriminalvården, om rätt förutsättningar saknas, tror Seko inte kommer innebära någon positiv förändring jämfört med dagens LSU.

Oavsett huvudman och driftsform måste ungdomsavdelningar inom Kriminalvården/sluten ungdomsvård skapa förutsättningar för att den unga ska kunna leva ett liv utan kriminalitet den dagen som hen släpps fri. Utifrån detta menar Seko att det är avgörande med rätt utbildad personal och bra verksamhet för program och studier.

Seko, Service- och kommunikationsfacket

Box 1105, 111 81 Stockholm
Besök: Hagagatan 2
Hemsida: www.seko.se

Telefon: 08-791 41 00
Telefax: 08-21 89 53
E-post: seko@seko.se

Organisationsnummer: 802004-5509
Plusgironummer: 58-8

Seko ser ett behov av ökade befogenheter för de som arbetar med de kriminella ungdomarna. Detta för att upprätthålla säkerheten på avdelningarna och för att förhindra rymningar. Seko instämmer med utredningen att Kriminalvården med sin erfarenhet troligen har bättre förutsättningar för detta än vad SiS har idag.

Kriminalvården är en myndighet som befinner sig i en rejäl expanderingsfas. Sekos medlemmar inom Kriminalvården vittnar om en pressad arbetsmiljö till följd av platsbrist och personalbrist. Utöver de förslag som presenteras i SOU 2023:44 pågår en mängd andra utredningen som utifrån Tidöavtalet ambitioner kommer leda till att fler sätts i fängelse och att strafftiderna blir längre. Seko menar att konsekvenserna av regeringen kriminalpolitiska förslag inte har förankring i den verklighet som Kriminalvården befinner sig i. Seko menar att den svenska Kriminalvårdens utmaningar är de största som myndigheten har mött på åtminstone 20 år.

Att inrätta ungdomsavdelningar kommer kräva att Kriminalvården inför nya sätt att arbeta men även att lokaler anpassas för att till exempel kunna tillgodose ungdomarnas rätt till skolgång och anpassad programverksamhet. Det kommer också krävas att de som ska arbeta på de särskilda ungdomsavdelningarna får rätt utbildning för den unika målgruppen. Även barn och ungdomar som döms till fängelse har rätt till de rättigheter som följer av barnkonventionen. Seko menar att Kriminalvården behöver få tid och resurser för att klara av denna etablering och för att anpassa verksamheten utifrån detta. Det kommer krävas en större personaltäthet på ungdomsavdelningarna än på avdelningarna för vuxna.

Utredningen föreslår att de särskilda ungdomsavdelningarna inom Kriminalvården ska finnas på plats från den 1 januari 2028. Efter att utredningen presenterats har regeringen gått fram med att ungdomsavdelningarna ska kunna sättas i drift redan den 1 juni 2026. Med tanke på den kris som Kriminalvården redan befinner sig i med både platsbrist och personalbrist anser Seko att det, i likhet med utredningens förslag, att den 1 januari 2028 är ett betydligt mer rimligt datum för de nya bestämmelserna att träda i kraft. Seko menar att är orimligt att tro att det som behövs för att starta i gång ungdomsavdelningar kan finnas på plats på endast drygt två år.

Läggs inte tillräckliga resurser på både vård och personal ser Seko en uppenbar risk i att Kriminalvårdens ungdomsavdelningar blir en "skola" i kriminalitet där den unga kan knyta nya kriminella kontakter. Att bara låsa in barn och ungdomar tillsammans kommer inte få dom att lämna ett kriminellt liv.

Vidare menar Seko att det är viktigt att ungdomsavdelningarna blir just ungdomsavdelningar och att de barn som avtjänar sina straff där inte kommer i kontakt med vuxna intagna. Det ska inte ske att ett barn, om än tillfälligt, placeras bland vuxna på grund av till exempel platsbrist. Utifrån detta avstyrker Seko det från utredningen så kallade "alternativ C" gällande placering av flickor.

Förslagen som presenteras av utredningen utgår från nuvarande förutsättningar med en straffbarhetsålder från 15 år samt villkorlig frigivning efter två tredjedelar av utdömt fängelsestraff är avtjänat. När Seko ställer sig försiktigt positiva till ett införande av ungdomsfängelser är detta viktiga aspekter. Utredningen argumenterar också för att Kriminalvårdens förutsättningar att arbeta med en strukturerad utslussning i samhället, via frivården, efter en tid i fängelse som ett starkt skäl till ungdomsfängelser. Tas möjligheten till villkorlig frigivning bort eller om möjligheten begränsas menar Seko att några av utredningen viktigaste argument för Kriminalvården som huvudman faller.

Vidare menar Seko att om straffbarhetsåldern sänks så det inte innebära att barn yngre än 15 år kunna sättas i fängelse. Barn under 15 år bör avtjäna sina straff inom ramen för SiS huvudmannaskap.

Seko menar också, likt utredningen, att det är viktigt med en strukturerad utslussningsverksamhet och att den unga får hjälp att återetablera sig i samhället. Här kan de utarbetade strukturer som finns inom Kriminalvården vara fördelaktiga jämfört med hur det fungerar idag inom SiS. Då det gäller barn är det också viktigt att socialtjänsten involveras.

Seko vill också understryka vikten av att Kriminalvården inhämtar erfarenheter från SiS gällande vilka särskilda förutsättningar som finns och vilka kompetenser som behövs, när de intagna är barn. Även om det finns brister i SiS LSU-vård idag finns det också en lång erfarenhet och goda exempel från verksamheten.

Vidare vill Seko påpeka att det är viktigt att SiS får fullgoda resurser och förutsättningar att bedriva sin LSU-verksamhet fram till att den sista ungdomen lämnat.

Avslutande ord

Särskilda ungdomsavdelningar inom Kriminalvården kommer att kräva betydande ekonomiska och personella resurser. Utifrån det menar Seko att det även är viktigt att överväga om delar av dessa resurser skulle kunna användas mer effektivt genom att investera i förebyggande metoder mot ungdomsbrottslighet. Att "bara" införa ungdomsavdelningar inom Kriminalvården kommer inte heller lösa den problematik som vi upplever i samhället där allt yngre barn, begår allt grövre brott. Det krävs också att samhället satsar på det sociala och förebyggande arbetet. För varje barn som kommer hamna i fängelse är ett misslyckande för samhället.

Vänliga hälsningar

Seko, Service- och kommunikationsfacket

Gabriella Lavecchia
Förbundsordförande

Emilia Wikström Melin
Utredare